

Yaşam

S a r g u n A . T o n t

Uzaylılar, Kurbağalar ve Pasaklı Hanımlar

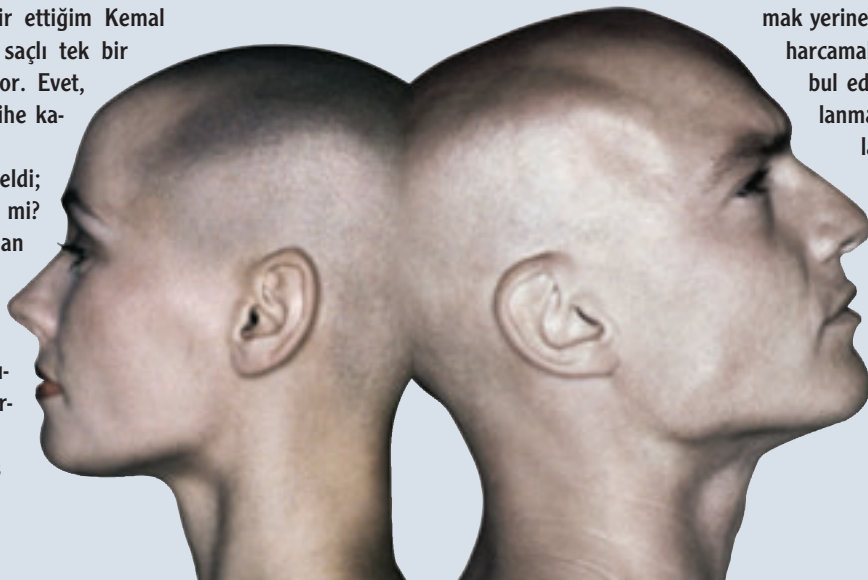
Bundan birkaç yıl önce, Concord kasabasında büyük doğa filozofu Henry David Thoreau'nun anısına düzenlenen bir sempozyumda Thoreau ile Jean Jacques Rousseau'nun doğa felsefesini karşılaştıran bir konuşma yaptım. Konuşmadan biraz sonra Thoreau'nun arkadaşı ve hamisi Emerson'u konu alan bir panele, bu kez dinleyici olarak katıldım. Bir şey hemen dikkatimi çekti: ABD'nin en güzide üniversitelerinde profesörlük yapan bu üç bayanın saçları bembeyazdı! İster-seniz siz de ülkemizde en son ne zaman beyaz saçlı bir bayan gördüğünüzü bir düşünün. Aklınıza tek bir isim gelmeyebilir. Bu da yetmezmiş gibi, beyaz saçlı erkeklerimizin de nesli aynı kelaynak kuşları gibi yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Benim tanıdıklarım arasında, editörümüz Raşit Gürdilek, bir önceki TÜBİTAK başkanımız Prof. Dr. Namık Pak, edebiyatçı Prof. Dr. Talat Halman, ağabeyim Sümer ve arkadaşım Sinan Kuraner dışında beyaz saçlı tek bir bey kalmadı. Üstelik tanımadığım ama çok takdir ettiğim Kemal Derviş'ten başka beyaz saçlı tek bir politikacı aklıma gelmiyor. Evet, ülkemizde beyaz saç tarihe karışmak üzere.

Saç deyince aklıma geldi; bilmem dikkat ettiniz mi? Gerek uzaylılar tarafından kaçırıldıklarını sananların anlattıklarında, gerek ET gibi bilimkurgu filmlerinde olsun, uzaylıların bizden en büyük farkı

ki saçsız, yani kel olmaları. O zaman eğer bazılarının iddia ettiği gibi uzaylılar gerçekten bizi gözlüyorsa bu saç olayının onların büyük ilgisini çekeceğine emin olabiliriz. İtiraf edeyim, bilimkurgu denince benim aklıma Jules Verne'nin "Deniz Altında 20.000 Fersah" ve "Esrarengiz Ada" kitapları gelir. Yani bu konuda biraz geri kafalıyım ama birçok yazar gibi ben de bir gün bilimkurgu romanı yazmak isterim. Saç olayı da bu eserimin ana temasını oluşturabilir.

Diyelim uzaylılar ülkemizin çeşitli yerlerine yerleştirdikleri gizli kameralarla bizleri yakın takibe almışlar. Sesleri kayıt edemiyorlar ama görüntüleri kolaylıkla alabiliyorlar. Tabii ilk görüntüler gelmeye başladığında, yukarıda belirttiğim gibi dikkatlerini ilk çekecek olan özelliğimiz saçlarımız olacak. Bu konuda uzaylı bilimadamları çeşitli varsayımlar üretebilir: Saçlar kafayı sıcak tutuyor ve koruyor, ama beyin enerjisinin çoğu saç büyümesine harcandığı için insanlar diğer uzaylılara nazaran çok daha aptal oluyorlar. Bu yüzden birlikte yaşayamıyorlar. Aptallığın en büyük kanıtı paralarını fakir fukarayı doyurmak yerine savaş malzemelerine harcamaları. Bu varsayım kabul edilir ama ortaya yanıtlanması çok daha zor sorular çıkabilir. Örneğin 1900 yılında 40'ını aşmış kadınların en azından yüzde ellisinin saçları beyazken, neden 2000'li yıllarda bu oran neredeyse sıfıra iniyor? Dahası

var: Neden bu saç değişimi erkeklerde kadınlardan çok daha sonra başlıyor ve iki binli yıllarda büyük bir patlama göstererek kadınlardaki orana yaklaşıyor?

Bu konuda ilk bilimsel makale, Uzay dergisinde yayınlanıyor. Yazar koyu saçların son yıllarda dominant olmasını küresel ısınmaya bağlıyor. Hava ısınınca saçın kökünde ne olduğu bilinmeyen bir enzim harekete geçerek beyaz saçları siyaha çeviriyor. Kadın saçlarının sarıya dönüşmesininse sadece kadınlarda bulunan bir enzim yüzünden olduğu sanılıyor. Galaksi dergisinde yayınlanan başka bir makalede başka bir uzaylı bu teze karşı çıkarak küresel ısınmanın düzenli olarak yılda yarım derece arttığını ve bu artışın aniden patlama gösteren renk değişikliğiyle bağdaşmadığını vurguladıktan sonra, suçlu hava kirliliğine bağlıyor. Pis havayla temas eden beyaz saçların siyaha dönmesi yazara göre normal bir olaydır. Ya erkeklere nazaran kadınlarda sarı saçın daha fazla olması? Yazar bu farkı, kadınların saçlarını erkeklere nazaran daha sık yıkamalarına bağlıyor. O zaman az da olsa neden bazı hanımların saçları kahverengi veya siyah? Yanıt hazır: Onlar pasaklı oldukları için saçlarını yeteri kadar yıkamıyor! Ve araştırma devam ediyor...

Benzer bir araştırma şu günlerde ekologlar tarafından yapılıyor. Ama bunun uzaylılarla filan bir ilişkisi yok. Konu kurbağalar. 1990'lı yılların başlarında dünyanın dört bir yanında kurbağa sayılarında büyük düşüşler görülmeye başlandı. Hayvan, bitki veya böcek sayılarında değişiklikler olması normal bir olaydır ama kurbağaların başına gelen, gerçek bir fe-

laketi andırıyordu. O kadar ki ünlü New York Times gazetesi bu olayı ana haber olarak duyurdu. Bu sevimli yaratıkların en önemli özelliklerinden biri, çevresel değişikliklerden çok kolay etkilenmeleridir. Kısacası kurbağa sayıları, bir ekosistemin ne kadar sağlıklı olduğunun en belirgin göstergelerinden biridir. (Bir benzetme yaparsak "Size Anne Diyebilir miyim?" TV programında seyircilerin devamlı korumaya aldığı Seval hanım aynı görevi yapıyor)

Tabii olay fark edilir edilmez çeşitli araştırmalar yapıldı ve sonuçlar bilimsel dergilerde yayımlanmaya başlandı. Yaygın hastalıkların dışında, küresel felaketler genellikle küresel boyutta değişimlerden kaynaklanır. Bu konuda akla ilk gelen adaylar doğal olarak küresel ısınma ve ozon tabakasının incilmesi oldu. Küresel ısınma gerçekten büyük bir potansiyel felaket; fakat bu kadar kısa zamanda bu kadar kurbağayı bu boyutlarda etkilemesi olası olmadığı için büyük bir çoğunluk tarafından kabul görmedi. Ozon olayı daha

mantıklı bir seçimdi. Gerçekten de kurbağa derisi, çevre etkilerinden kolayca etkilenen hassas bir yapıya sahiptir. Üstelik kurbağa ölümlerinin en yoğunlaştığı ülkelerden birinin ozon deliğinin hemen altında olan Avustralya olduğu göz önüne alınırsa bu doğru bir seçim gibi gözükte. Fakat burada da açıklanması zor bir olayla karşılaşıldı: Benzer bir azalma, kurbağalarla yanyana yaşayan kertenkelelerde de tespit edilmeye başlandı. Kurbağaların aksine çok daha sert ve kalın deri yapısına sahip olan kertenkelelerin morötesi ışınlarından bu kadar etkilenmemesi gerekirdi. Bu konuda en son ortaya atılan varsayımlardan biri, aynı insanlarda olduğu gibi kurbağaların da amansız bir hastalığa yakalanmış olması. Gerçekten böyle bir hastalık etkeni bulundu; ama sadece bazı bölgelerde. Bazı biliminsanları tarım ürünlerine dadanan muzur böcekleri öldürmek için kullanılan pestisitlerin bu felakete neden olduklarını ortaya atıyor. Bu arada birbirine bağlı birden fazla faktörün neden olabileceği tezi gündeme geldi. Örneğin havaların ısınması göllerdeki buharlaştırmayı artırıyor, dolayısıyla su seviyeleri düşüyor ve sıvı sularda bulunan kurbağa yumurtaları morötesi ışınlar maruz kaldığı için ölüyordu.

Bu konularda biraz kafa yoran birisi olarak sizlere açıkça belirtebilirim ki, bu felaketten hangi suçlunun ceza giyeceğini kestirmek güç. Kimbilir, aynı Agatha Christie'nin bir hikayesinde olduğu gibi, bu bir grup cinayeti de olabilir. Gördüğünüz gibi, yıllar yılı ihmal yüzünden bizim çevremiz hakkında bildiklerimiz, uzaylıların bizim saçlarımız hakkında bildiklerinden çok daha fazla değil. Thoreau "yukarılarda aradığınız cennet, ayaklarınız altındadır" demiş. Kafalarımız yukarılarda dolaşacağına şu cenneti biraz daha anlamaya çalışmak çok daha akıllı bir davranış olacaktır.

